

૩૫

રતિ—ચંદ્ર

નાટકનાં ગાયનો.

શ્રી પાલીતાણા ભક્તિ પ્રદર્શક
નાટક મંડળી માટે

રચનાર

કવિ પ્રાણુશંકર છગનલાલ ત્રિવેદી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

મણીશંકર જેશ કર ભટ્ટ,

માલિક પા ભ પ્ર નાટક મંડળી, કરાચી

in

સમભાવિતિ. પ્રત ૨૦૦૦ (સવ હફ સ્વાધીન) સને ૧૯૧૫

RE

કરાચી. — બહર રોડ પર આવેલા મનાહર પ્રેસમા

, M
HIE

નરભેશ કર જગજીવન દેવેએ છાપ્યા

કીમ્મત રૂ. ૦-૨-૦

અર્પણ પત્રિકા.

કૃપાળુ,

રતિલાલ છોટાલાલ દેશાઈ,

માજ દિવાન વઢવાણ અને

નાયબ દિવાન ભાવનગર.

મારે રાશીમા વિચરતા દિનકરમણિની માફક ભાવનગર,
જલ્દેવી, વડોદરા, કચ્છ, વઢવાણ વિગેરે સ્થાનકોએ રતુઓના
વેહારરૂપ કેળવણી ખાતાના ડાયરેક્ટર, પોલીસ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ,
માયબ દિવાન અને દીવાનના માનવતા હુદા ભોગવી પ્રમ્તને અનેક
રેહના સુખ આપી કવિ, વિદ્વાન, પડિત વિગેરેના આશ્રય સ્થાન
મી કહરદાન આપ મણાયા છે. તેમજ મને અનેક વખત હુ ખના
નરણુમાથી ઉગારી મારી કાવ્યવેલીને સજીવન રહેવા હરવખત
આશ્રય વારી સોચી સજીવન રાખી છે તેને આવેલા ફળરૂપ આ નામ
સવિનય પ્રેમપૂર્વક અરપુ છુ તે કૃપા કરી સ્વીકારશે.

un

મા

16, M

IAHIE

લી. હુ છુ,

આપ સાહેબનો સદાનો રૂણી

નમ્ર સેવક

પ્રાણશંકર છગનલાલ ત્રિવેદી.

પુરૂષ પાત્રો.

સુત્રધાર	નાયકાગ
અભયસિંહ	..		રગપુરનો મહારાજ
વિદ્યસિંહ			રાજનો માનીતો સાથો
મેફ	વિદ્યમિહને મુખ્ય કુવર.
પ્રધાન	..		ગજયમકત નીમકહલાલ દીવાન
ચંદ	અભયસિંહના દરબારમા આપત્તિમા ઉછરેલા રગપુત છોકરો અને રતિનો પતિ.
ગડમડ			પ્રધાનને લા ઉછરેલો નિમકહલાલ નોકર
કુરંબંદ	.		અભયમિહનો ખડીયો રાજા.
બહાદુરશાહ	..		ગુજરાતનો પાદશાહ.
જેસલ અને હમીર	.		જેસના સીપાઇઓ

સ્ત્રી પાત્રો.

નરી	.	..	સુત્રધારની જા
રતિ	...		અભયમિહની કુવરી અને ચંદની જા
સત્યવતી	પ્રધાન પત્નિ
કુસુમ	..	.	પ્રધાન પુત્રા
નવલ	કુસુમ ની સખી
ગુલાબબાન } મેનાબાન }	રગપુતની નાયકાઓ

વાનાગનાઓ, ચોપદાર, પુરાલિત, સેનાપતિ રાજકુવરો

દરબારીઓ, દારૂડીઓ વગેરે વગેરે.

॥ ॐ ॥

નાટ્ય સાર

અંક પહેલો.

૩૧. ૧ જો-સુતધાર અને જો જાણાનું મંગળાચરણ. પાછળથી નદી સુતધાર અને નદીનો વિવાહ, કર્મની મહત્તા, પછી રાજકુવરી રતિનું લગ્નોત્સવમાં સખીયો સાથે દરબારમાં જવું.

૩૨. ૨ જો-રંગપુરનો મહારાજ અભયસિંહ પોતાની કુવરી રતિનો હસ્ત સ્વયંવરમાં ફતેહમદ નીવડેલા અગરક્ષક ચંદ્રને લગ્નનો દરબાર ભરી સર્વ રાજકુવરો સમક્ષ સોપે છે તે વખતે મહારાજનો માનીતો પ્રપચી માળો વિદ્યસિંહ (રતિનો ઓરમાન મામો) ઉત્સાહમાં વિદ્ય નાખી રંગમાં ભગ કરે છે તેટલામાં સ્વયંવરથી તળયેલો ખડીઓ રાજા કુરસિંહ ગુપ્ત રીતે કુવરીનું માથું કહે છે પછી ખુલી રીતે બહાર પડે છે તુરત રાજા તેને કેદ કરી જેલમાં રાખવા ફરમાન કરે છે ચંદ્રસિંહને લગ્નઉત્સવમાંથી બ્રૂ કરી દેશવટાનું ફરમાન. દાના દીવાનની નેક સલાહ, પાછળથી રતિને ચંદ્રે આપેલું આશ્વાસન.

૩૩. ૩ જો-વિદ્યસિંહ સંભાની ફતેહથી પુલાય છે ત્યાં રાજ્ય ભક્ત દીવાન આવી કેટલુંક સમજાવે છે બન્નેની

રકઝક, સાચા દીવાનની સંભતા, મહારાજનુ આવી
ચડવુ એટલે વિમ્મસિંહ નેને ઉઘટુ સુલટુ સમજવી
દીવાનને બરતરફ કગવે છે પાપીના પાપી વિચાર

પ્ર. ૪ થો-જેભાથી કુરસિંહને છોડાવતા દીવાન તરફેણના
નિમકહલાલ હમીર નામના નોકરનુ વિમ્મસિંહ ખુન
કરે છે કુરસિંહ સાથે મસલત ને તેને જેભાથી
નસાડવો એટલામા રાતની રોનમાં મહારાજનુ પધારવુ.
વિમ્મસિંહનુ છુપાવુ, હમીરના અતકાળના શબ્દો, છુપા-
એલા વિમ્મસિંહનુ પ્રગટ થવુ, જુઠાનો જય અને ધનામ

પ્ર. ૫ થો-રતિની વિરહ સ્થિતિ, ભાવીની પ્રખળતા, પતિભક્તિ,
સખીયો સાથે પ્રીતમનુ ગુણુકથન પછી મહારાજ તથા
વિમ્મસિંહનુ આવવુ રતિને હિતોપદેશ

પ્ર. ૬ થો-રાજ્યસભામા અપમાન પામેલા ભાગ્યહીણ ચંદ્રનુ
આપધાત કરવા આવવુ આત્મહત્યા કરવાની તૈયારી
કરતા પાછળથી પ્રધાન તથા ગડબડ આવી અટકાવે
છે. પ્રધાનની સુચના પ્રમાણે મહતની સેવામાં ચંદ્રનું
રહેવુ. બાતમીદાર તરીકે વિમ્મસિંહને લા નોકર અહ
રહેલ મડબડનો હાસ્યમય અન્યેકિત ઉપદેશ.

પ્ર. ૭ થો-કુરસિંહ સાથેની રાજખટપટ કરવાના કામમા યોગી
વેધે રહેલા ચંદ્રની મદદ માગવા વિમ્મસિંહનું આવવુ.
પછીથી સખીયો સાથે રતિનુ મહાદેવના ર્શને આવવું
ચંદ્ર સાથે રતિની અન્યેકિતમા વાતચીત. મડબડને
હાસ્યજનક ગોટાળો એટલામા મહારાજ અભયસિંહનું

શિકાર અર્થે આવવું અને કુવરીના મનનુ સમાધાન કરનાર યોગીને અન્યથાદ તથા ઉપદેશનુ આમ તણુ.

મ. ૮ મો-ગડબડ વિધિસિદ્ધના ફરમાન મુજબ ગુલાબ નાયકાને લા મીજલસનુ નોતરુ દઇ ઘેર આવેછે એટલામા વિધાસિદ્ધનો દીકરો મેરુ આવે છે તેને ગુલાબને લા તેના દારૂડીયા મીત્રો સાથે ૫૦૦૦ ઉશ્કેરે છે અને લા બોપ દીકરાનુ ફારસ જોવા રાજને એક નનામો કાગળ લખે છે

મ. ૯ મો-ગુલાબને ધરે વિધાસિદ્ધ પોતાના મિત્ર કુરસિદ્ધ સાથે આવવુ ગમત રમત, એટલામા ગડબડની સકળના પ્રમાણે મેરુ આવવુ બાપ દીકરાની તકરારમા પોતાના બાપનુ નાક કાપવુ, ગડબડના કાગળ પ્રમાણે મહારાજનું પધાગવુ, વિધાસિદ્ધને ઠપકો દઇ જવું પછી કુરસિદ્ધ સાથે ગળને મારવા જવાના તેના પાપી વિચારો

મ. ૧૦ મો-રસ્તામા ગડબડનુ દીવાન સાથે મળવુ અને ગુલાબ નાયકાને લા થયેલી ખટપટ જાહેર કરવી.

મ. ૧૧ મો-રાજનુ શયન. ગડબડે આપેલી ચેતવણી મુજબ મહારાજનું રક્ષણ કરવા દીવાને બોડીગાર્ડને વેષે હાજર થવુ લા મહારાજનુ ખુન કરવા વિધાસિદ્ધ તથા કુરસિદ્ધનું આવવુ, નોકાન, રાજનુ નિદ્રામાર્થ જાગ્રત થવુ

ટબલો.

૨૦

અંક બીજો.

૫. ૧ લો-મહારાજ અભયસિંહ વિઘ્નસિંહ કુરસિંહ તથા પ્રધાનનો ન્યાય કરે છે વિઘ્નસિંહનો યુક્તિપૂર્વક પુરાવો. પ્રધાનને સપ્ત કેદની સજા, કુરસિંહનું રાજ્ય ખાલસા કરી શીરચ્છેદ કરવાનો હુકમ.
૫. ૨ જો-વયમાં આવેલી પ્રધાન પુત્રી કુસુમ પોતાની સખી નવલ સાથે વાત અને રમત કરે છે એટલામાં પ્રધાનને સજા થવાના ખબર દેવા ગડબડનું આવવું, કુસુમની રમતગમતમાં ગડબડનો ગોટાળો, આવી પડેલું ધર્મસ કટ.
૫. ૩ જો-રતિ ચંદ્રનો ખગીયામાં વિપુલ આનંદ, એટલામાં મહારાજ તથા વિઘ્નસિંહનું આવવું, વાતનું ખુલું પડતાં ચંદ્રને સુળીએ ચડાવવાનો હુકમ અને રતિની પ્રેમદ્રવતા.
૫. ૪ થો-ગડબડની સુચના પ્રમાણે પ્રધાન-પતિ સ્વયંવતીની પીયર તરફ વિદાય થવાની તૈયારી, એટલામાં પ્રધાનના ઘરપર વિઘ્નસિંહનો હલ્લો, દુષ્ટને તિરસ્કાર, નોકર રણુધીરનું સામા થવું ને યુદ્ધમાં મરાવું, સતીનું સતીત્વ, વિઘ્નસિંહે તેઓને કરેલું કેદનું ફરમાન.
૫. ૫ જો-જેલમાં વિઘ્નસિંહ કુરસિંહને છુટો કરે છે પ્રધાન અને તેની જીને કેદમાંથી કાઢી તેના પર જીલમ. ગડબડની મેર સાથેની મસલત પ્રમાણે આગના સમાચાર, પોતાના કાર્જમાં જગાણુ થતા વિઘ્નસિંહને ગભરામણુ કુરસિંહને ગુલાબ નાયકાને લા રહેવાનું કહી પ્રધાનના મંડળને કેદ કરવાનું ગડબડને ફરમાન.

કરી જવુ પાછળથી ગડબડ બધાને છોડી મુકે છે,
સાચાની પ્રજા પર આસ્તા.

પ્ર. ૬૪૦-રતિની વિરહ વેદના ત્યા વિદ્વસિહનુ આવવુ અને
માઠા સમાચાર દેવા, પછી મહારાજનુ આવવુ વિદ્વ-
સિહના સમજાવ્યા મુજબ રતિને ચંદ્રનો પ્રેમ છોડા-
વવા ફરમાન પાછળથી ગડબડ કરેલુ આસ્વાસન, અને
રાજાને માથે આવેલા વિદ્વસાથી બચાવવાની રતિને
બતાવેલી યુક્તિ.

પ્ર. ૭૪૦-વિદ્વસિહ તથા કુરસિહની રાજના દરીયાઇ મહેલ-
પર હલ્લો લઇ જઇ ઠાર મારવાની મસલત, દુષ્ટની
દુષ્ટ વાછના, ગડબડને સહાય કરવાની સુચના અને
ધમકી પછી મેરનું મનામણુ

પ્ર. ૮૪૦-દરીયાઇ મહેલમા નિદ્રાધીન થયેલા રાજાને મધ્ય
રાત્રીએ બાગ્યદેવીરૂપે રતિ આવી રાજાને જાગૃત કરી
ચેતાવે છે, રાજાનો પશ્ચાત્તાપ, વિદ્વસિહ તથા કુર-
સિહનું આવી પુગવુ અને યુદ્ધ અને રાજાનુ ધાયલ
થવુ એટલામા ગડબડના સંકેત પ્રમાણે દરીયાઇ રસ્તે
પ્રધાન તથા ચંદ્રનું ગળની મદદે આવી પહોચવુ.
ગડબડની મદદ આવી નહિ પહોચતા દુષ્ટોની ગભરા-
મણુ, રાજાને મછવામા બેસાડી દરીયાઇ રસ્તે પ્રધાનનું
લઇ જવુ, નીચની નિરાશા

ટેબલો.

અંક ત્રીજો.

- પ્ર. ૧ હો-કુતુમની વિયોગ વેદના, સ્થવતી વગેરેનું આવવું
અને જાગને છોડાવ્યાના શુભ સમાચાર મળવા
- પ્ર. ૨ જો-જગલમા મઢીપર પ્રધાન તથા ચદ્ર ધાયત્ર અથેલા
રાજની સેના કરે છે, રાજનો પશ્ચાતાપ, ભાગ્યદેવીનો
ભરમ ફેડવો અને રતિનું ભજન
- પ્ર. ૩ જો-વિદ્વસિહની બે રાણીઓને પટરાણી થવાની ખટપટ
જગાવી પાપીને ફટકો લેવાવવાની ગડબડની ગડબડ
- પ્ર. ૪ થો-નવી જુનીના, પટરાણી થવાના પ્રપંચમા સામાસામી
બંને રાણીઓના મોત, એટલામા વિદ્વસિહનું આવવું,
અન્નયજ્ઞ, ગડબડના હાજર જવાબ ઝેર ઉતારવાના
ઉપાય પાછળથી ગડબડનું પાપ પુટવું, જુપાએલા
ગડબડનું તે જાણી ચેતી જવું
- પ્ર. ૫ થો-ગડબડ વિદ્વસિહના પન્નમાર્થી નાસવાની તૈયારી
કરતા પોતાની જગાએ મેડને સુવાડી ચાલ્યા જવું
પાછળથી ઉશ્કેગઈ ગયેલા વિદ્વસિહથી ગડબડને બદલે
મેડનું ખુન થવું. પાપીનો પશ્ચાતાપ, પોતાની આત્મઘાત
કરવાની તૈયારી એટલામા કુરચિહે આવી તેને બચા-
વવો અને પાદશાહ સાથે મળી જઈ રાજ પ્રધાન
વગેરેને પકડાવવાની પાપીઓની ધેરણા
- પ્ર. ૬ ઠો-બહાદુરશાહને જ મન્નમા સર્પ ડરા થતા રતિએ
આવી ઝેર સુસી બાદશાહને બચાવવો અને તેથી

પુશી થઈ બાદશાહે રતિને પોતાનો ફકો (મોહરવાળી નીશાની) આપવો. બાદ રતિ પછવાડે લાગેલા કુરસિ હે આવી રતિને સમજાવવું. રતિએ કહેલો તિરસ્કાર પ્રભુની ભક્તવત્સલતા, ગડબડે આવી રાજા પ્રધાન વગેરે કેદ થવાના માઠા સમાચાર આપવા રતિનું ધૈર્ય અને ફકીર વેષે પિતા-પ્રતિને છોડાવવા માટે કરેલો સંકેત

- પ્ર. ૭ મો-બહાદુરશાહની છૂત મ.ટે મોટો દરબાર, વિદ્વસિ હે તજરાણું કરવા તથા કુર્નસ બજાવવા આવવું, અભય, પ્રધાન, ચદ્ર વગેરે કેદીને હાજર કરવા, પછી રતિએ પોતાના ન્યાય માટે અને પરવાના માટે પોતાની ચમત્કારી કથા સમસ્યાના રૂપમાં સમજાવવી. બાદશાહ વગેરે સર્વના કાન જાગ્રત કરવા, બાદશાહે માનેલો ઉપકાર, શાખાશી, સર્વની પીછાન, વિદ્વસિ હનું ગજ-રાણું, પાખીને તિરસ્કાર ચદ્રની સાથે રતિને પરણાવવાની રાજાએ કરેલી વિનંતિ, પ્રધાન પુત્રીનો ગડબડ સાથે હસ્તમેળાપ અભયસિ હને તેનું રાજ પાછું સોંપી રતિને પોતાના પત્યાસ ગામ શાદીમાં ભેટ આપવા, રાજભક્ત પ્રધાનને ધન્યવાદ અને બને જોડાના લગ્ન, ઇશ્વર સ્તુતિ. આનંદ ! આનંદ !

રતિ—ચંદ્ર

નાટકનાં ગાયનો.

મંમળાચરણ.

મુત્રધાર—

૧

સરસ્વતિ વિજ્યા ધારણી,
વન્દુ દેવિ બ્રહ્મચારણી—
શ્વેત વરણી વદને નમણી,
નિત્ય રમણી સુખ ભરણી;
બાસે તરણી બેઠી હઠણી,
કાવ્ય ઝરણી સુગમ કરણી,
અન્ય સિન્ધુ તારણી—
ગાન કરતી બેઠી હસતી,
મયુરને સંગે નચવતી,
માળા જપતી શાન્તિ દ્રવતિ,
સ્તુતિ સુણતી શ્રેય કરતી,
ભાર્ત્ત બાગ્ય પ્રકાશણી—

સરસ્વતિ०

સરસ્વતી०

સરસ્વતિ०

નહી—

૨

કર્મકી ખાત હથ ચાલી રે,
સ્વામી દોષ કીસીકા ન દીજએ— કર્મ૦

કાહેકુ બગલા સફેદ બયા,
કાહેકુ કોયલ કાલી રે— સ્વામી૦

કાહેકુ કુલદા મોજ કરત હે,
કાહેકુ સતી દુઃખીયારી રે— સ્વામી૦

કાહેકુ કુવે જલ મીઠા બયા,
ખાગ સમુદર વારી રે— સ્વામી૦

કહેત કખીરા સુનો મેરે સાધુ,
કર્મકી ગતી બલીહારી રે— સ્વામી૦

ચાહેલી તથા . તિ —

૩

કર આલી વરમાળ (૨)
ચાલી પ્રીતમને આરોપવા;
નવજ્જેખન થાળ (૨)
ચાલી જલદવને જમાડવા;
પ્રીતમ પુરૂષોત્તમ ગણું,
તારે આલી હાથ;
સીતા ને રામજી, રાધા ધનસ્થામજી,
શુદ્ધ પ્રેમાળ— ચાલી૦

રતિ—

x

અગળ્યુ શુ સમાગમા જાણુ કરે તે નાથ,
જગત્રાતા શુ શુ કરે બોર્વો સોપુ હાથ,
રસીક માગ પ્રાણ્યથી યાગ સસાર સાથી આધાર

ચંદ્ર— મોહિની તારા વચનામૃત જાણે શ્વાતિ બિન્દુની, ધાર;
રાત્રી જીવન તિમિરમા ભાગ્ય જાણુ અગળ્યુ,
તૃણનો મેઝ પ્રભુ કરે, કરે રગમા હાણુ,

રતિ— જગાસાને શાન્ત કરીને બ્રાન્ત હરી મમ પ્રાણુ,
માળા ધરાવુ મોતીએ વધાવુ વલ્લભ મમ સુગળ્યુ

ચંદ્ર—

y

કૃષ્ણ કરે તે ઠીક કરે છે, શોય ધરે શીદને શાણી— કૃષ્ણ●
દ્રૌપદી કેરા વચ્ચે દુ શાશન, ભરી સભામા રહ્યો તાણી,
પાયાળીની પંત રાખી શ્રી હરિએ વારે ધાયા સાર મ પાણી—કૃષ્ણ●
પ્રહલાદ સુમત્તા કૃષ્ણજ કરે કોપ્યો પીતા તે જાણી;
તેલ કડામા નાખ્યો સુધનવા તોય ન થઈ તનને હાણી—કૃષ્ણ●
હોલાહોલી ઉપર બાજ પારાધી ઉભો તીર તાણી,
અર્ધ ડચ્ચો શીકારી પાયે બાજ થયો ત્યા ધુલધાણી— કૃષ્ણ●

રતિ—

z

વહાલા શુ આમ જાણો,

ચંદ્ર—

નવ દીલ જરી ગભરાસો—

વહાલા●

રતિ—

આવો ના હોય જીલમ ઝો,

અંદ્ર— શાખી ના દીલે ભરમાઓ— વહાલાં

રતિ—કેદિ મળશે પ્રાણપતિ, હું શરણુ આપને થઇ છું અતિ;

અંદ્ર—ના સતી જરી દુખાશે, ના મન વિષે મુઝાશે;

પ્રેમેથી પ્રીય રજા દો જાવા દો,

રતિ—રેવા..... દો— વહાલાં

કુરસિંહ—

૭

યાને તૈયાર, પ્રેમેથી ચાર, કરે શીકાર, મોહની નાર,

દિલે અંગાર પ્રગટે પ્યાર, માણુ શૂંગાર ના કરે વાર;

બ્રહ્મકુટી ભાળી શામળગારી, હસગતી સમ ચાલે ચાલ,

મનકુંડ ગાળી દે લટકાળી, જોતા વ્યાળ સમા સુવાળ.

રતિ—

૮

અંદ્ર પ્રિતમ તારે આવી હું શર્ણુ,

વાતથી રીઝાવી કરી લીધું મન હર્ણુ— અંદ્ર

હું ખ વિયોગ સેવું સૌથી દુસ્તર,

ઉત્તમ એથી ગણુ મુજ મર્ણુ— અંદ્ર

એક વખત મોહન દિયો ફરશન,

વિનવું મુખમા લઇ હું તર્ણુ— અંદ્ર

રતિ—

૯

પ્રીત બાધી કાના વ્રજભાવ,

પલમ કેમ રીસાયા નહાલા— પ્રીત

પ્રેમ ઘેલા કરી પ્રાણ પ્યારા ક્યાં રસીયા,
 શોધું ગલીએ જોડુળભાય— પલભાં.
 મોઘો અમારો હીંગ્લો જોના જડે તો આલજો,
 મુજ હંસ રાજ ઉડી ગયો ના પાજરે કો પાળજો;
 ઝખી મરૂં જુરી મરૂં છુ ચીત મારૂં તે મહીં
 ધનામ આપું અમુલ્ય હું લાવી મુને આપો અહીં— પ્રીત.

શ્રદ્ધ—

૧૦

લાગ્યુ ચિત્ત મારૂં હાય,
 ચંદ્રવદની મનહર પર શુ— લાગ્યુ.
 સુદરી સુરત તારી, ઉદિત ધન્દુ જય હારી,
 કિર્ણુ દ્રવે છે વિકારી, કારી ના ફાવે નરની કાય— લાગ્યું.
 વાત કરતા જાદુ કીધુ, મનોહરી આ શુ દુ.ખ દીધુ,
 હાય નાખ્યો મદન સિધુ, તારા વિના ન તરાય— લાગ્યું.

અખીઓ—

૧૧

અતી આનદમા પ્રજાનારી, અતી
 સહુ સગમા ને ઉમગમા, શોભે વૃદમા ગોપી સગમા .
 કૃષ્ણચંદ્ર હા— અતી.
 કવચીત રંગથી મૃદગ ચગ છે ધર્યાં રે,
 લચીત લકથી અનગ અગમાં ભર્યાં રે;
 મદ હકેલી, અલભેલી, પ્રેમ રેલી

ખચીત ઘેલી, વ્રજનારીયો બનેલી,
કાર્ય ગૃહનું સર્વ મદન મેલી, જઈ કૃષ્ણને મળેલી,
જેમ સરી ॥ સિંધુ સ્વામી સાથ મળે જઈ હિંદુ મર્મા—અતી•

સાખી

મોઢ મુમટ મસ્તક ધરી પીતામ્બર પટકુળ,
કર ખસી અધરે ધરી કરત લીલા અનુકુળ
સખી કામી, જરૂર કૃષ્ણ મામી, નહિ નહિ તમોમા ખાચી;
ગોપીની બાંકિા જામી, પ્રેમસલાણા બતાવી, તેથી મધ્યા
પ્રજ વનમા— અતી•

રતિ—

૧૨

હું પ્રેમ યોગ્ય પ્રેમદા મરૂ પ્રેમમા જુરી,
મરૂ છુ પ્રેમમા જુરી સુણે ના વાત કે પુરી— મરૂ•
પ્રેમ મસ્ત બની પ્રથમથી પ્રેમમા પુલી,
વિહવા મપમા ગઈ નિહાળી પ્રેમની શુળી,
જળાવી ભાગ્યની પુળી— મરૂ•

પ્રેમના ભોજન ધરૂ છુ નાથને ખાળી,
હૃદયના સાથને ખાળી જમાડુ પ્રેમની પાળી,
જળે વિયોગની હાળી— મરૂ•
આવે બતાવે કથને હું પથમા બૂલી,

મહાબહુ—સતને તો ફર છે જાશે મુઠી ખુલી,
જાશે મુઠી ખુલી ખુલી— મરૂ•

રૂતિ—પ્રેમે પધારો વાસમાં છે પ્રેમની પૂરી,

અંક—મન હરણુ દાણું ભરમ તારો કસ્તુરી સ્ફુરી,

મહબૂબ—રહેશે કસ્તુરી સ્ફુરી—

મફૌ.

સાક્ષીયા—

૧૩

દાશ દાશકી ચાર આજ નદિયાં ચલવાદે,

નદિયાં ચલવાદે બેટા દરિયા રેલાદે—

દાશૌ.

ગાંબે ભાદે ચકુલ લાદે તોડે ઈંચીશ ખાડી,

ખાલા બરકે ચાર ઉડાઓ આગે નાચે રંડી—

દાશૌ.

નાયિકા—

૧૪

ધેલી મુને કાધી શ્રી નદજના નદે,

સખી હુ તો ગમતી જમુનાને તીરે—

ધેલીૌ.

સખી એની મોરલીમા મોહની ભરી છે,

તેણે મુને ધણી રે વ્યાકુળ કરી છે,

સખી રે મારા દેહની શુદ્ધ બુદ્ધ હરી છે—

ધેલીૌ.

સખી હુ તો જમનાને તીરે ગમતી પાણી,

લા મુને મળ્યા રે નદકુવર દાણી,

કામજુગારે અતરની વાત સહુ જાણી—

ધેલીૌ.

અંક બીજો.

કુસુમ—

૧૫

સ્વામિ સ્નેહે જમાડુ હેતે ગમાડુ પોઢાડુ પ્રીતે પલગમા,
 પ્યારા પવન હુ દોળુ ખોલીને વહાલુ ગજની ગમાડું રગમાં;
 યૌવન સમે મિષ્ટાન પાક બનાવ્યો પ્રભૂ તમ કારણે,
 પીરમુ પ્રિતમ અતિથી તમે આવી ઉભા છો આરણે,
 છે સ્વાદ અનહદ નાદ કંઈ અભાડમા પ્રભૂ જગશે,
 જેવી ક્રુપા તમ ભાવના સુધા સમુ જમતા થશે,

ગી૦—થયો ગડબડ ગોટો હુતો છુ ખોટો ભગ થયો હાથ રગમા—સ્વામિ૦

કુસુમ—

૧૬

મારે મન મદીરે આવી,
 કાના હૃદય મદીરે આવી,
 ચોરી કરી તમે છાની—

મારે૦

ભોળા બામા ભરમાણી... ..એ.. જ,

કાંઈ નયન ધસારે ડગાણી રામ—

ચોરી૦

વજ જોપી સમ કોલાણીએ . .. જ,

કાના દિલની લ્યો શુ દાણી રામ—

ચોરી૦

ગડબડ—મનહર ખોલ્યા શુ વાણી ... એ... .. જ,

મુઝાણી મતિ થયો પાણી રામ—

ચોરી૦

અંદ્ર—

૧૭

મનહારી મારી પ્યારી પ્રિતમને રીઝાવીએ,
 ગુલાબી ગાલ તાગ શા નયનો છસારા,
 અમર પાન પાછ પ્રિતમને રીઝાવીએ

રતિ—હુ સ્વામી મુગ્ધ બાળા ના કરો કાન્ત ચાળા,
 લાગો તનથી વહાલા અનંગને છુઝવીએ— મન૦

મુકો પ્રાણુ છેડો પાલવ મારો મેલો,
 અંદ્ર—મુખ ચંદ્ર ઇંદ્ર ઘેલો લઇ ચુમ્બન ચલાવીએ— મન૦

રતિ—

૧૮

પીતુ મારા એ લગ્નચાર શીખે તમે સહારો,
 સાચા છે જીવનહાર દયા હીન ચંદ્ર ન મારો,
 યોગેશ્વર છે શંકર મારા,
 પાર્વતી સમ હુ છુ હારા.
 આ કાયા માળાન છે માલીક મારા તમે કોધ કરો ન લગાર-પીતુ૦
 અનીરૂઢતા એખા નારી,
 બાણાસુર કે' નાખુ મારી,
 રખવાળી શ્રીકૃષ્ણજી, જેની કરનારા ત્યા અસુરનો શો ભાર-મારા૦

રતિ—

૧૯

પિયુ તનડામા લાગી તારીરે તારીરે,
 તારી પીતિ તારી— પીયુ૦

જીભે જપીશુ નામ વાલમનુ.
 રેશુ આજમમા ભેખ ધારીરે ધારીરે ધારી ભેખધારી-પીયુ૦

પરીબ્રજ સમ અમ તમને પુછશુ,
 છોને નાખે પછી મારીરે મારીરે નાખે મારી—
 મેરામજુની હુ માછલડી,
 કદડી મરવાની ખારે વારીરે વારીરે વારી ખારે વારી-પીયુ.

મુમતી—

૨૦

મનવા રામ ભરજેરે,
 આદતમાં તુ થઈ અકળો;
 બળન જુલાવી ન દે— રામ૦
 પાણી ઉપર તરાવ્યા પથ્થર,
 તેને વિસારી ન દે— રામ૦
 રામ રાખે તેને કોઈ ન ચાખે,
 હરદમ રે નિરખે— રામ૦
 દ્રઢ બાવ ને દ્રઢ ભક્તિ કરે,
 હુ ખમા શીદ ડગે— રામ૦

વીધન—

૨૧

બધુ રાજ કરે હાથે,
 બસ કોણુ મારે માથે— બધુ૦
 રાજને જઈ ઠારજ માડ પહોંચી મધરાતે,
 પ્રધાનને પ્રાસી ઘટકાવુ ચક્રસિંહ સાથે— બધુ૦
 કુંરસિંહને દગો દેવાનો ખેલુ ખેલ ખાતે,
 રતિપતિ તો હુ થવાનો હાથે ને સાથે— બધુ૦
 મઠબાહ—હાથે તે સાથે— બધુ૦

મહબૂબ—

૨૨

ધાર્યું થવાનું શ્રી હરીનું મુરખ ન- પુણ્ય,
 મુરખ નર પુણ્ય જગતમાં પુણેથી ફળ જાય,
 કોઈ કહે મેં કર્યું સર્વ આ કરનારો ન કળાય,
 ગાડા તળેનાં શ્વાનની માફક મનમાં બહુ મલકાય— ધાર્યું.
 ઘડે ઘાટ અઘાટ મનમાં કરવા કો દ ખદાય,
 તેતર પર બાજ હજી શીકારી તેતર ઉડી જાય— ધાર્યું.
 લાખા ગૃહમાં પુર્યાં પાડવ બીમને ઝેર દેવાય,
 પાંડવને કાષ્ઠ થાય નહિ કૌરવ માર્યાં જાય— ધાર્યું.

શતિ—

૨૩

રે..... સ્વામી આવો,
 વિયોગ ઉનાળો સમા . . વો રે.
 ના . . પ્રજાળા . . વો ... રે.

મથુર કોયલ વૃત્તિ પિયુ પિયુ આવે,
 મન બપૈયાને જોલાવો,
 ના..... નર્સા..... વો રે.

વાદળ દળને આવો જમાવો,
 રોહ વર્ષા વરસાવો,
 ના..... રીસા વો..... રે.

રતિ—

૨૪

પ્રિત કરી પ્રેમથી પાળાએ,

જીવ જોખમે સલાળીએ પીતા—

પ્રિત૦

હુ ખમા ન છોડીએજી ઝઝવે ના દોડીએજી,

અવર ના જોડીએજી,

જાંડી ના તોડીએ પીતા—

પ્રિત૦

ભયે કોટી ડુબે પડે પણ નહિ તુટે પ્રેમ,

તુટે તો તે કથાર છે નથી સાચુ ને હેમ,

કુટુંબ સૌ છુટશેજી, કાચો ઘટ ફુટશેજી,

કાચુ સુત તુટશેજી,

હૈયાનુ હેત હિર તોડયુ ના તુટશે પીતા—

પ્રિત૦

રતિ—

૨૫

આંવી મળશે પ્યાગ મારા,

મારા માન મારા રે માગી આખોના તારા—

આવી૦

મનમોહનને પ્રેમથી ભેટશુ,

રાખીશ નહિ ધડી ન્યાન ન્યારા રે—

મારી૦

પ્યારા પ્રિતમજી ચદ્ર વિનાના,

રેન તણા અધારા ધારા ધારા રે—

મારી૦

આવો અલખેલા મોહનજી વેલા,

મળવા તલસે દારા દારા દારા રે—

મારી૦

રતિ—

૨૬

જીવ કાં સુતો મોતના વાગે નગારા,

માને મારાં તે નથી કહ્યે તારાં—

જીવ૦

ખોટા સબધી તાહરા તેમાંજ તું મોહાય છે,

દિપ મ ચાહે જોતને પણ જ્યોતથીજ મનાય છે.

કમળને દિલ્લદાં સમજે બ્રમર મન બહુ ચાય છે,

ગુજાર કરતો તે વિષે જાણાય ને તે મગાય છે—

જીવ૦

ટુંબો.

અંક ત્રીજો.

કુસુમ—

૨૭

પિયુ ખારો પરદેશે વસે મારો કોણુ સ દેશે કહાવે,

હુ તલસુ કેદિ આપણુ મળશુ આસુ નેનમા આવે— પિયુ૦

જોગન નાય જીતાય ના તનમા ચાલી લગાઇ,

મન કે મળવા જીવુ છે પગથી શકે ન ચલાઇ—

પિયુ૦

વિજલી હૈં તો વિચરૂ તોડુ નજ પાતાળ,

પખી હૈ તો ઉડી જઈ જ્યા મારો દિલદાર—

પિયુ૦

રતિ—

૨૮

નાના નેડલો કરીએ કેઇ સાચાની સંગાથે,

આપણે બે વરશુ શામળીઆ વરની સાથે—

નેડલો૦

ચોર ને શાહુકાર બે જન્મ સગાથી,
 ચાહ્યા ને બેઉ એક વાટે;
 શાહુકાર સુધ ગયો એના ધનડા,
 ચોરાણા મોડી રાતે—

નેડભો●

હસલો ને બગલો બન્ને જન્મસગાથી,
 ચાહ્યા તે બેઉ એક વાટે,
 બગલો બેઠો નદી ધાટે,
 ચોહ્યો હસલો ટોપાણો એની વાદે—

નેડભો●

પોપટ ને કાગડો બે જન્મસગાથી,
 હિચ્છા તે બેઉ એક વાટે,
 કાગડો બેઠો વિષ્ટા માથે ચોહ્યો,
 પોપટ મુઝાણો એની સાથે—

નેડભો●

ગાઠબાઠ—

સાચાનો કૃષ્ણ બેલી રે,
 જુઠાને દે હડશેલી રે—

એવો મારો કાન●

ઝૂંડને માર્યો જો,
 કુંજને નાર્યો જો,
 દ્રોણદીના ચીર પુર્યાં છેલી ધડી રે—

એવો●

રાણાએ ઝેર દીધા,
 મીરાએ અમૃત પીધાં,
 ગિરીધર બંસીધરે સહાય કેલી રે—

એવો●

અડબડ—

૩૦

કળીયુગડામો આળે કાલે દગો રાજ્યોજી,
 બાપ દિકરાને દગો ભાઇ ભાધુમા દગો,
 દગો વર વહુના દિલમા જાજ્યો-શીર તાજ્યોજી— આજ૦
 રાજા પ્રજાને દગો, રોઠ નોકરને દગો,
 દેવ દગાને ગણી પ્રજ્યો-ના સુજ્યોજી— આજ૦
 દગો અગારો મણી તૃષા લેવાને બણી,
 મૂરખ મોહિ બાજ્યો-દિલ દાઝીયોજી— આજ૦

વિધ્નસિંહ—

૩૧

પ્રેમે પાળ્યો મે સંભાળ્યો દગો દિલમા ડાખ,
 ગડબડીયા ઝો જીલમગાર તુ નીવડ્યો કાળો નાગ— પ્રેમે૦
 છોકું નહિ હુ તુજને આળે ધડી નાખુ ધાટ,
 તારી ધાત, કરે કમળત, કાળી રાત,
 થનુ મિત્ર રહે જીવતો શે થાયે નિરાત— પ્રેમે૦

રતિ—

૩૨

પ્રેમ રાખી પ્રભુ પગે મુકી હો મમતા,
 મુકી હો મમતા મુકી હો અધમતા— પ્રેમ૦
 મોહી બેઠો શું માયા, કાળી જગવરણી કાયા,
 મુખા કેક રાણી જાયા દારાને દમતા— પ્રેમ૦

ઝાઝવે મૃગ મનવ ધાયા, ઝેરી વાયુ જમ વાયા,
 દોર જણે હરાયા સ્વછ દે બમતા— પ્રેમ
 સાચા શ્રીહરિ જગ રાયા, ગોવીંદ ગોવીંદ મુખ ગાયા,
 ખરેખરા ખલકે ડાહ્યા રાખે જે સમતા— પ્રેમ

ગાંડખડ—

૩૩

વર્ષાની વાદળી સમ વેત્રે વાલમને ચાલો મળવા,
 રતિ—માજવીજ પહવી જમ કરીશુ ધીમે રહી મડશું ગળવા—વર્ષા
 વિરહી વાલમને ખીજવશુ,
 આલીગન દષ્ટ પછી રીઝવશુ,
 મનેદિન મનડા લોજવશુ,
 પ્રીતિ મિન્દુ ધીમે દ્રવશુ— વર્ષા

ગાંડખડ— વાહ આ વાહ,

રતિ— હા હા હા,

ગાંડખડ— કેવી રસ પ્રીત,

રતિ— એવી અજીત,
 રાજી રહી રાજી અમે સ્વામી રાજે રાજી,

ગાંડખડ— નાજી નાજી અમે નારીયાં નારાજી,
 પિલગ મુકી વાટે વળવા,

રતિ— ચાલો મળવા..... ..વર્ષા

વાસાંગના—

૩૪

પસાની ધધપ, મપમ રે મગ, રેગ રેગ મગરે ગરેસા
 સારે ગમ પધ મપધ ગરેગમ પમધપ સાનીધપમગરેસ

સારેગ મ રેગમપ ગમપધ— પસાની૦
 ગમપ ગમપ ગમપ નીધપ— પસાની૦
 સારેગ રેગમ ગમપ મધપ— પસાની૦
 ગરે સાનીધ રેસાનીધપ સાનીધપ મપધસા નીધપ મપમ ગરેસા,
 રેરેસા રેસાની સાનીધ નીધપ ધપમ પમગ મગરે ગરેસા.

રતિ—

૩૫

બડા રાજકા એકથા ભુપ ભારી,
 હતા સામતો ને વજરો હજારી,
 હતી ભુપકુ એક શુ શાહજાદી,
 નૃપે ખ્યાલ પાયા બનાઈ શુ શાદી,
 હતા ભુપકુ નીચને પાપી સાલા,
 છુડા શાદીકે ખીચમે નાગ કાલા,
 દીવાને દીના નેક સલાહ સચી,
 હતી ભુપકુ સાનકી ખાત કચી.

સાલાને ટેડા સમજાયા ભરમાયા વા રાગને
 બદલ સમ રાગકુ નચાયા બળયા દુમદુમ બાળને;
 શાદીકી મગ્યાદી કાના નાકાલા વો સોદરનો
 બેટીકુ બેહાલ બનાઈ હાથ લગાઈ ગજરને.
 ભુદમ હુડા શાહજાદી ઉપર બોત સતાયા મામુને,
 કેદ હુઈ દુખાઈ લઈ સિંકાર કીયા નહિ કાશુને,
 મીલકર દો સેનાન કીયા ખીચાર રાજકુ રચુનેકા.
 દીવાનકા નેરા નોકરકુ પાયા બખત વો સુબુનેકા,
 રોગ સમાવો હોકર નોકર દીયા દગાવો પાપીકુ

હરદમ હેતા હતા બાલગી દીવાન ઓર સાહનદીકું,
સોચ કીઆ ને ખબર દીઆ દીવાન ઓર સાહનદીકું,
નૃપકું લેકર વે સબ નાઠા પાયા પાપી ગાદીકું.

ગયા સૌચ વે એક જ ગલ કેરી,
નહી ત્રાસ કે ભાજ આયા કે બેરી,
બનાયી મઢીને રહ્યા વોહી લાહી,
પીછાડી સતારે ગયા દુષ્ટ વાહી,

લગા જુદમ વે કરનેકું બદગી ખુદાકી ઉનેકાની,
પાપીકા પરાજય કરકે મિનતિ સાહેબને શુની,
સબ સાહનકા શાહ બડા કોઇ પડા બિખુટા લશકરસે,
શીકાર કીઆ ઓર થક ગયા હેરાન હુવા જોત શીકરસે,

કટા સાપ વે શાહને ઝેરી ભારી,
ખુદાને મદદકું રહ્યા વે પોકારી,
દુઃખી રાજકેન્યા હતી વોહી લાહી,
સુની અવાજને આવી પલમોંહી ધાઇ,
નીકાલા ચતુરાઇસે ઝેર સાપકા મુર્ચ,
ઝકકા બેટીકું દીઆ રહેના આપની સુર્ત.

સ્તુતિ.

જય જગસ્વામી અંતરયાત્રી રમરામી...અગામી પ્રણામી,
શીરના સુખધામી અભીરામી યૌ નામી અકોમી—જગ.

દાનવને સહારી માનવને સુખાકારી છે નનામી,
સદ્બુદ્ધિ આપો સ્વામી છો આપ મોક્ષ ધામી;
હરોને ખામીદુઃખ વામી સુખ પામી—જગ.

અભાસ.

શક્તિ માટે વર્ષો થયા એકે અવાજે વખણાત

અદ્ભુત ચમત્કારી

મદન મંજરી ગોળીઓ.

શરીરમાં જોષ્ટતા વીર્યનો પુરતો જથ્થો પેદા કરી શરીરને આ
તાકાત આપે છે. ધાતુવિકાસના તમામ રોગો નાશુદ્ધ કરવા માટે,
પડી ગયેલા જ્ઞાનતત્ત્વોને મજબૂત કરવા માટે, ઢીલી પડી
નસોને તગ બનાવવા માટે, ગુમ થયેલ મગ્દાષ તત્ત્વ પાછું
આપવા માટે અને અકાળે પ્રાપ્ત થયેલ છુદાપણાનો વિચિત્ર ર
કરવા માટે આ મદન મંજરી ગોળીઓ એક ખીન હરીફ ધલ
કોમલ ગોળી ૪૦ ની ડબ્બી ૧-૦-૦

રાજવૈદ નારાયણજી કેશવજી,

ન. ૨૮૬, કાલ્યાદેવી રોડ, મુમ્બ

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.

આલુ જમાનાની તાકાત આપનારી તમામ ઔષધીઓમાં અગ્રેમ છે
આ ગોળીઓ.

- (૧) પાંચનશક્તિવિકાસને દૃઢ કરે છે
 - (૨) નબળા પડતા જ્ઞાનતત્ત્વોને પુષ્ટી આપે છે
 - (૩) તટલી જતી અમરજીવનશક્તિને સનેજ કરે છે
 - (૪) લોહીને સુધારી ઉમદા બનાવે છે
 - (૫) તાકાત વધારે છે
 - (૬) મર્મસ્થાનોની શક્તિને ઉત્તેજિત કરે છે
 - (૭) સ્વપ્નમાં થતા ધાતુપાતને અટકાવે છે
 - (૮) ગુમાવેલ પુરુષત્વ પાછું બક્ષે છે
- ૩૨ ગોળીની ડબ્બી એકનો ૧ ૧

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશ કર ગોવિંદજી,

જામનગર (કાઠિયાવાડ)

સૂચના.

નીચે લખેલાં પુસ્તકો અમારી નાટક
કંપનીમાંથી મળશે.

૧. ધર્મગુપ્ત	૦-૨-૦
૨. સતિ એકાવળી	૦-૨-૦
૩. ઉત્તમ કુમાર.	૦-૨-૦
૪. સુદર્શન	૦-૨-૦
૫. વિશ્વ મોહિની!	૦-૨-૦
૬. નદી નદવર	૦-૨-૦
૭. ભક્ત વિજય	૦-૨-૦
૮. શિયળવતી	૦-૨-૦
૯. બાણરાવ પેથા	૦-૨-૦
૧૦. મતિ ચંદ્ર	૦-૨-૦
૧૧. બાલીમ રૂબદ્ર	૦-૨-૦
૧૨. ચંદ્રશેખર	૦-૨-૦
૧૩. શાન્તિદર	૦-૨-૦
૧૪. ભક્તિ પ્રતાપ	૦-૨-૦
૧૫. ભાગ્યોન્નય (છપાય છે)	૦-૨-૦
૧૬. ગંધર્વ કન્યા (છપાય છે)	૦-૨-૦
૧૭. કાળો પહાડ (છપાય છે)	૦-૨-૦
૧૮. સતી અનસુયા	૦-૨-૦

મણીશંકર જોશંકર લટ.
પાલીતાણા ભ. પ્ર. ના. કં.ના મેનેજ

